

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazet'a ese de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6i'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu seu 2 1/3 galbini mon. sunat6ria.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6' cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de facare publicare.

Nr. 82.

Brasiovu 2 Novembre 21 Octobre

1872.

MONARCHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Brasiovu in 1 Novembre 1872.

In t6te iurisdictionile fundului regiu se incordeza sasiu, cu ori ce respingere, a trage la sine beneficiulu pol. de deputati la confluxulu universitatii pe 11 Novembre; si activistii nostri, tocma unde se cere cea mai incordata unire si activitate, se dovedescu, ca activitatea le e mai multu in pena si gura decatu in fapta, pentru ca 6cca in Noericu perdura locul de deputatu odata avutu si p6te ca nici nu s'au prea luptatu pentru alu castiga, ce diceti? de ce? Sasiu au alesu d6r' pe Fr. M6ller si pe judele regiu Ludovicu Herbert, in Cincu mare in 29 pe R. Baltesch si Heinrich Haener. Vomu pandi dupa activitatea activistilor pe totu locul si i vomu cuprinde cu bravure de nationalisti devotati, d6ca ne voru arata rezultate macaru aici la v6tra in patria, unde fiindu toti romanii activisti merita pronuntiamentulu natiunei, ca cavalerii de vorba fora fapta nu i merita increderea.

— La Fagarasiu comitetulu centralu de alegere de deputatu la diet'a din Pest'a nevoindu a functiona la alegerea poruncita s'a retrasu, 6ra oficialii dintr'insulu, fiindu amenintati cu depunerea, luara a mana agendele de comitetu centralu de alegere. In Fagarasiu d6ra regimulu -si poruncese deputati, prin ceremonie de alegere, pro forma, ca cea libera constitutionale s'a sburataritu in ventu. Tienete absolutismu constitutionalu despoticu! —

— Magistratulu s'a restauratu, neci unu romanu, totu unguri oficiali, ba unu Ganea cetimu. Vedi asta e fratietate; loru t6te si tie romane Curtuiujulu si Valea rea. Esta e pretiulu fratietatii!

— Delegatiunile din Pest'a si au inchiatu sesiunea in 24 Octobre. Desbaterile au fostu adese infocate, eara intre ambele delegatiuni au remasu destulu aluatu pentru a se dospu urmari politice incordate, anumitu doue puncte: marirea speseloru tempului de presentia a trupeloru si denegarea indemnitatii pentru acoperirea decursiva a speseloru dela 1870 pentru graniti'a militaria vro 300,000 sau amanatu c6 aluatu de neinvoiata pentru alta sesiune. Institutulu delegatiuniloru suferu de offica, pentru ca maghiarii voru a desnerva impresiunea parlamentaria a pertractariloru delegatiuniloru, c6 se nu se arunce prea multa umbra asupra dietei unguresci; 6ra delegatiunea austriaca e f6rte superata, ca s'a doveditu cumca institutul delegatiuniloru a devenitu numai unu instrumentu parlamentariu ne-completu, care a aruncatu unu velu de neincredere si asupra decembristoru. —

Neunirea in delegatiune la concederea sumei bugetului militariu a jignitu si simpathi'a cercuriloru mai inalte catra decembristi, si se p6rta frica, ca curtea judeca, ca s'a prea grabitu cu incuviintiarea caderii lui Hohenwarth. „N. Fr. P.“ vorbindu despre impresiunile sesiunei acesteia dice: „Neci o data nu se arat6 relatiunea paritetica intre Austri'a si Ungari'a mai necompleta, decatu, candu interesele vitale, la cari nici o parte nu crede ca p6te concede, care pretendu decisiune. Decisiunea de regula apoi se numesce amanare“.

Va se dica, ca din sesiunea delegatiuniloru de acum remase aluatu de c6rta mti, cari voru

a mai incurca pe maghiari, si intre estia, cari ar vre a scapa de incarcari incurcate. — 311.028 fl. spesase min. de resbelu mai multu pe an. 1870 la administrarea granitiariloru, candu inca nu era desfiintiate regimentele si ceru indemnitate, nemtii cerura se se puna ac6sta suma pe Ungaria, ungurii c6 se se acopere dupa proportiunea dualistica de 30 si 70% si nu se potura invoi, decatu la amanaarea acestoru diferentie.

Totu bugetulu comunu pe 1873 e mai mare decatu celu de an. 1872 cu 3 1/2 mil. ad. 108.921.104 fr.; 32 1/2 mil. ad. cu vro 2 mil. mai multu decatu pana acum vinu pe Ungaria si mai pucinu cu 1 mil. si mai bine cadu pe nemti; nemtii se incorda d6r' a mai totu incarca pe Ungaria si le succese si acum cu inceputulu; cum va esi finitulu, timpulu va dovedi. —

Dupa legea de finantia: min. de externe comunu are bugetu de 3.548,795 fl.; celu de resbelu armata continentale 84.094.247 fl. si marina 8.212,170; minist. de finantie 1.813,305 fl.; contr6 de ratiuni 103.259, ad. ordinariulu 97.771,776 fl.

Recerintiele extraordinaria suntu la t6te 11.149.328 fr. cu totulu 108.921.104 fr. aici se socotescu 15.556.000 fr. c6 venituri.

— Conservativii luera pentru schimbarea sistemului de adi si se dice, ca ac6sta partita are mare influentia la curte, de aici se vorbesco despre crisea ministeriale in cislaitania, care va trage si min. Lonyay dupa sene.

Despre mancatorie vorbescu diariale multe si gr6se, ca min. Kerk6polyi, dupa descoperirea confidentiale facuta in 21 Oct. in comis. financiaria a delegatiunii ar' fi papatu 8 milli6ne din fondurile disponibile ale imprum. de 30 milli6ne, 8 din fondulu imprumutului de 24 mil. pentru infrumsetiarea capitalei s. a., cu totulu pana la 25 mil. si ca a spesatu cu 30 mil. mai multu decatu a incassatu. Ore cum va respunde inaintea dietei? Est modus in rebus, una mana spala pe alta.

Acum se vorbesce, ca min. Kerk6polyi va esi din postu si ca min. Lonyay ar' fi dechiaratu contelui Andr6ssy, ca de vremece Andr6ssy nu se mesteca in cauzele interne austriace, elu inca, trebuie se observe, ca cauzele interne unguresci nu le mai tiene de resortulu seu. Desi diarele judanesci demintu crisea stramutarii sistemului, totu-si in regiunile decidiet6rie ferbe ceva, ca-ce „Vaterlandu“, f6iea feudala clericale din Vien'a rep6rta, ca la curte s'a recunoscutu acum, ca demissionarea min. Hohenwart si delaturarea invoirii cu pop6rele cele credentiose a fostu prea pripita si acum 6r' s'a reintorsu curtea la tendenti'a impecat6ria, de care coron'a totudeauna s'a lasatu a se conduce. Feudalii bata in pintini si calcania si noi nu ne speriamu, ca mai reu decatu sub impetrit'a ac6sta ignorare totale nu potemu se fimu neci sub celu mai ferosu absolutismu. —

In Vien'a congresulu federalistiloru din urma se decise a da preste capu constitutionalea legislativa de adi, si se urgiteze diete suverane provinciale, si o adunare de deputati provinciali pentru pertractarea cauzeloru comune; inse pan6 atunci voru reman6 passivi incoltiati, la desfiintierea legei de sc6la si influenti'a confessionaliloru asupra institutiunii si celelalte.

— Austri'a s'a intrepusu la regimulu italianu in fav6rea scaunului papale in cestiunea monastiri-

loru, c6 se se sustiena generalatele ordiniloru si se se respecte casele calugaresci ale deosebiteloru natiuni; prin urmare nu e departe intrevenirea cu ajutoriu, ce lu da c. Andr6ssy s. scaunu, dice „Volksfreund“; asta inse ar' tienti la restauratiunea cea vechia, care e fatale acum. —

Croatii in memorandumulu datu Maiestatii, ceru a6ara de autonomi'a tierii si denumirea banului directa de Maiestate, cum se denumesce si ministrulu presied. maghiaru, si chefi la resorturile ministeriali. Deputatiunile regnicolaru voru av6 a asuda facia cu pretensiunile maghiare nivelat6rie.

Slavacii inca s'au constituitu intrunu clubu nationalu, c6 se elupte drepturi cuvenite si sc6le de totu feliuulu pentru nationalii loru, initiativ'a o luara deputatii din dieta. D6r' deputatii romani nu voru lu6 asemenea initiativa, ca ea n'ar' fi, decatu ajutori6ria interesseloru nationali?! —

— Descoperiri n6ue facu Thiers in comissiunea permanenta, cumca Bismark ar' fi pregatitu t6te, c6 la intalnirea imperitoru se se inchia una aliantia tripla, obliganduse, c6 in t6te cestiunile europene se pasiesca numai intruniti si neci decatu siuguriti; si eredi estoru 3 poteri se faca intre sene legamentu pentru aperarea tronului si a ordinei politice sociale. C. Andr6ssy inca se invoi la ac6sta, inse Russia totu -si las6 mana libera la politic'a ei prin Gorciacoff, si asia Bismark remase avisatu la amicitiu cu Austro-Ungari'a. D6ra pasii reactionari de restauratiune presupunu cointielegere in aliantia tripla. Francia inse nu va a turbura relatiunile cu Italia, si e resoluta a nu se amesteca la cestiunea legii despre corporatiunile relegi6se, cum se mestec6 Andr6ssy. —

„Acte“ Sub acestu titlu publica „Tel. Rom“ in Nr. 83 a. c. adress'a comitetului de 5—6 Maiu in Sibiuu catra ambii Mitropolitii nostri romani, c6 alaturare la reportulu Comitetului catra publiculu romanu, pre cari le reproducemu in tocma spre sciinti'a o. publ. cetitoriu fora observari:

„Escelentia!“

Candu acestu comitetu, spre indeplinirea punctulu alu 2-lea alu programei conferintiei nationali din 5—6 Maiu, adeca de a se stabili o procedere solidara in tienut'a politica a romaniloru din Transilvani'a prin unu congresu nationalu — si-au luat libertatea prin adres'a din 7 Maiu a. c. a Ve rog6, c6 sa primiti — ambii Metropolitii nationali — conducerea cauzei nationali si sa luati intiativ'a pentru conchiamarea unei conferintie generali; — atunci amu satisfacutu prin ac6sta rogare dorintiei unei mari parti a romaniloru transilvaneni.

De atunci inc6ce s'au convinsu acestu comitetu, precum ori-ce romauu, ca acea dorintia este a tuturor romaniloru, caci dupa impartasirile facute de catra cluburile nationali locali acestui comitetu, dupa vocea jurnaleloru romane si alte esperiintie facute, toti romanii, fara deosebire de col6rea politica, dorescu solidaritatea si intielegerea comuna in unu congresu nationalu; deci nu numai noi, ci — potemu dice natinnea intr6ga Ve chiama pre Esc. V6stre, c6 sa o intruniti in unu congresu spre stabilirea unei tienute solidari.

Amintimu dara cu atatu mai mare bucuria, ca Escel. V. a-ti primitu acea rugare a n6stra carea

s'au prefacutu in a tuturor romanilor din Transilvania si totu odata a-ti esoperatu si concesiunea inaltului regimu, dupa carea congresulu are sa se tiena dupa finirea alegerilor de deputati dietali, carea dejá s'au apropiatu.

Deci pana acum nu s'au ivitu nici o pedeca in contr'a efeptuerei congresului nationalu, si nici prin conferinti'a tiena la Alb'a-Juli'a in 2 Iuniu a. c. carea au atinsu numai cestiunea participarei la alegerile dietali, indigitata in punctulu 1-ju alu programei conferintiei romanilor transilvaneni din 5 Maiu; ba, tocmai acestu incidentu, ce au aparutu in miscarea politica a romanilor, au doveditu si mai mare necesitate, pentru unu congresu nationalu, precum ne-amu esprimatu noi in manifestatiunea nóstra din 23 Iuniu (5 Iuliu a. a. (nr. 51 „Tel. Rom.“)

In acceptarea congresului, acestu comitetu, din partea sea — dupa promisiunea data in apelulu din 8/20 Iuniu a. c. („Tel. Rom.“ nr. 47) adresatu publiculu romanu, au eliberatu unu materailu despre cauzele si postulatele romanilor, pre care avemu onore a Vi-lu substerne aici sub ./., carele s'au publicatu si s'au impartitu in tóte locurile, spre a prepará pre poporulu romanu din Transilvania pana la tienera congresului, fara de a prejudecá noi prin acestu opu catu mai putinu altoru pareri a conationalilor nostri.

Cu aceste descoperiri ne grabimu a ne adresá catra Esc. V. vediendu, ca alegerile dietali se apropie de finitu si ca chiamarea congresului se face urgenta.

Precum in prim'a nóstra adresa, asia si acum lasamu acésta conchiamare, modalitatea, locul, si tóte cele impreunate cu acésta cestiune, la intie-lépt'a judecata a Esc. V.; ne permitemu inse, a ne descoperi in privinti'a modalitatiei conchiamarei, o parere a nóstra, neprejudicatória, si adeca, de a se conchiamá la congresu:

1) toti fostii membrii ai congreselor nationali din 1861 si 1863, si pre langa acesti'a

2) a tramite fia-care jurisdictiune politica, prin clubulu ei nationalu cate 2—3 membrii acreditati.

3) a se invitá si deputati romani, ce voru fi alesi pentru dieta, cugetandu ca acésta modalitate de o parte aru aprobá bun'a intielegere, ce domnea mai inainte in natiune si intre conducatorii ei, aru esprima increderea in barbatii, cari au promovatu caus'a nationala si in actele loru; iéra de alta parte ar avea ocaziune a representá pre natiune in congresu atatu inteliginti'a cea vechia si esperta in cauzele nationali, catu si o surescintia nóua a ei.

Cu asemenea descoperiri ne-amu adresatu totu odata si catra Esc. Sea Présantitulu Metropolitu gr. cat. Dr. Ioanu Vanci'a.

Escel. Sele Présant. Archiepiscopu si Metrop. gr. or. Andreiu Baronu de Siagun'a.

Urméza acum reportulu comitetului;

Catra publiculu romanu!

Dupa o indelunga asteptare zadarnica, ce se va justificá mai la vale, subsemnatulu comitetu alu conferintiei nationali, tiena in Sabinu la 5—6 Maiu a. c., dupa devis'a sea; de a nu ascunde(?) afacerile sele in caus'a natiunei, se simte, indemnatu a dá publiculu romanu urmatoriulu reportu despre lucrurile sele si a-si chiarificá pusetiunea sea.

Este cunoscutu, ca comitetulu acest'a au primitu sarcin'a, de a pune in lucrare programulu de activitate alu susu amintitei conferintie si adeca:

1) a indemná pre romani sa participe la alegerile dietali; (!)

2) a midiloci apoi prin Metropolitii nationali convocarea unu congresu spre statorirea unu programu nationalu si a solidaritatiei.

Scopulu ce l'amu urmaritu prin aceste actiuni au fostu, de o parte, aperiarea dreturilor natiunei si a partiloru ei cu midilóce legali, iéra de alta

parte, impacarea intereselor si pretensiunilor natiunei romane cu sistem'a domnitéria in statu; fiindu noi convinsi, ca numai acesta directiune politica póte sa fie salutaria pentru romani in tempulu si in impregiurarile de fatia.

Atatu tendintiele catu si lucrarile nóstre se vedu limpede din actele comitetului, publicate pana acum, si anumitu din protocolulu conferintiei din 5—6 Maiu si adresele indreptate catra ambii capi bisericesci nationali (publicate in nr. 36 „Tel. Rom.“); din apelulu acestu comitetu din 18/27 Maiu (nr. 40 „Tel. Rom.“); din hartiele nóstre indreptate catra cluburile nationali si alte instructiuni catra inteliginti; din manifestatiunile comitetului din 8/20 Iuniu si din 24 Maiu (5 Iuliu) nr. 47 si 51 „T. Rom.“; si in fine din elaboratulu comitetului despre „Caus'a romana la 1872“, cá materialu pentru unu programu nationalu, pre carele atatu in jurnale, catu si in brosiuri l'amu impartasitu publiculu romanu, spre a-lu prepará despre cauzele natiunei pentru asteptatulu congresu nationalu.

Cu tóte acestea tendintie bune si lucrari neobosite — pre cari cu consciintia curata si liniscita le supunemu judecatiei opiniunei publice si a istoriei — si pre langa tóte midilócele nóstre morali, — caci de alte midilóce noi nu amu dispusu — totusi nu ne-amu potutu bucurá pana adi de rezultatulu doritu.

Pre la inceputulu alegerilor dietali cea mai mare parte de romani, mai in tóte cercurile electorali erá preparata si declarata(?) pentru activitate si participare la alegeri.

Dupa ce inse, tocmai in decursulu alegerilor, o conferintia conchiamata de catra 3 barbatii pre 27 Iuniu a. c. la Alb'a-Iuli'a s'au enunciatu ierasi pentru remanerea romanilor in passivitate, apoi se scie pretutindeni — ca au urmatu intre alegatorii romani astfelu de confusiuni, cari au produsu astfelu de rezultate, de cari se rusinéza fia-care romanu adeveratu.

Intielegendu acestu comitetu, ca pre langa tóte din nou dechiarat'a passivitate, ierasi cu ocaziunea acelei conferintie, vre-o 3—4 barbatii, cari au fostu si suntu conducatorii ideei de passivitate absoluta, s'au intrunitu in o conferintia privata la Blasiu, si au intratu in nescari pertractari despre cauzele nationali cu Escelenti'a Sea dlu ministru-presiedinte, inaltu carui'a iau asternutu si unu memorialu, amu crediutu si amu asteptatu, ca acelea lucrari se voru impartasi publiculu romanu, cá acest'a si cu totii dimpreuna sa scia, ce se tractéza despre elu, si noi sa ne scimu orientá in afacerile nóstre, cá nu cum-va si aci sa apara colisiuni.

Dupa ce despre tóte acestea nimic'a nu au strabatutu la lumina, si voidu acestu comitetu a pasi la indeplinirea punctulu alu 2-lea alu programulu conferintiei din 5—6 Maiu, in privinti'a congresului nationalu, a carui tienera erá dejá concésa de inaltulu regimu, comitetulu in o siedintia a sea au invitatu si pre on. dnu Elia Macelariu, cá pre unu primu conducatoriu alu passivitatiei, si membru amintitei conferintie dela Blasiu, carui'a i s'au impartasitu fratiesce scopulu comitetului, si s'au rugatu a ni dá desluciri, ca óre nu s'ar' alterá conchiamarea congresului prin lucrarile si iniciativ'a luata de catra acei 3—4 barbatii la Blasiu, cá se evitamu ori-ce conflictu in cauzele natiunei.

Primindu noi dechiaratiuni multumitória, si ca adeca congresulu este de toti doritu, si lucrarile conferintiei de 3—4 barbatii aru fi afaceri mai multu private ale loru, nu au intardiatu comitetulu acest'a, a se adressá cu rugarea de dto 10/22 Iuliu 1872 ce acludemu aici *) catra ambii Metropolitii nationali, pentru convocarea congresului.

Excelenti'a S'a Archiepiscopulu si Metropolitulu Andreiu Baronu de Siagun'a, primindu rugarea, ne-au impartasitu, cá fara amenare se va pune in contielegere cu colegulu seu Exc. S'a Metropolitulu Dr. Ioanu Vanci'a, comunicandu-i si o modalitate despre compunerea congresului. Inaltu acest'a insa duja

*) Vedi mai susu.

unu scurtu tempu au reserisu, ca dupa ce cursulu trebiloru nationali la dorinti'a mai inalta a lualu alta directiune prealabila, e de parere, ca inca nu a sositu tempulu cá se se conchieme adunarea nationala preatinsa.

Amu asteptatu dara, cá din partea acelor barbatii, cari au intratu in aceste tractatiuni cu inaltulu regimu, se fimu noi, séu publiculu romanu incunoscintiati despre rezultate, spre a ne poté orientá in ulteriorii nostri pasi, pre cari amu aflatu cu cale mai bine a-i amená, decatu cá se se mai nasca nóue confusiuni si neintielegeri, ca-ci cuprinsulu amintitulu memorialu alu celoru 3—4 barbatii, neci pana astadi nu ni este cunoscutu.

In cele spuse pana aici se justifica intardiarea nóstra. Dara totu odata de aci se va convinge fia-care romanu adeveratu, ca pusetiunea acestu comitetu au devenitu atatu de grea, incatu elu nu mai poté luá responsabilitatea asupra-si, pentru nereesirea programulu seu.

Pre langa aceea, ca comitetulu nu au slabitu din activitatea sea, precum neci pre viitorin nu se va abate dela principiile sele, ci va fi totu-déun'a gat'a a lucrá pentru realisarea loru, déca natiunea 'lu va rechiamá si inteliginti'a romana i va dá concursulu ei; totusi comitetulu, fatia de criticele si tristele impregiurari, in cari se afla romanii nu au lasatu din vedere neci odata acea precautiune, cá se eviteze catu se póte ori-ce nóue confusiuni, nóue neintielegeri si nóue stricaciuni in cauzele natiunei, ca-ci nu ambitiunea sea in lucrarile sele, ci cugetulu curatu, de a conlucrá spre imbunatatirea sortiei poporulu nostru, pre catu ne ajungu poterile, iubirea de causa nationala, si sinceritatea catra conationalii nostri, ne-au domnit pre noi.

Lasamu dara se ne judece pre noi, si pre adversarii pareriloru si principiiloru nóstre, natiunea insasi.

Sibiu 19/27 Oct. 1872.

Paulu Dunc'a m. p.
presiedinte.

Dr. Ioanu Borci'a, m. p.
vice-pres.

Dr. Ilariu Puscariu, m. p.
notariu.

Vreo cateva cuvente in caus'a autonomiei beserice gr. cat.

(—) Un'a din cestiunile mai de aprópe ce voru se vena sub debateru in diet'a pestana, va fi statutulu autonomiu alu besericei romano-catolice.

Scimu cumca acestu statutu cuprinde si beserie'a gr. catolica in cadrulu seu; scimu si aceea, cumca romanii gr. catolici din provinci'a metropolitana de Alb'a Iulia, in conferinti'a din 13—14 Aprile 1871 tiena la Alb'a Iuli'a, si lauda convocantulu acelei conferintie, in done acte memorabili au dechiaratu solemnu „ca ori ce conclusa si decisiuni ale congresului romano-catolicu-regnicolaru, séu ale ierarhiei romano-catolice din Ungari'a si Transilvani'a le considera de nulle si cá neesistenti pentru provinci'a metropoliei greco-catolice de Alb'a Iulia, cu episcopiile sale sufragane, cu intregu clerulu si poporulu gr. catolicu.“

Suplic'a tramisa prin deputatiunea alésa din aceea si conferintia s'a asternutu inaintea tronulu Maiestatei Sale.

De atunci nece unu resultat; cestiunea a amortitu.

E l'a rondulu seu se mai sulevamu acésta cestiune si se ne mai ocupamu din candu in candu cu dens'a.

Se o mai repetimu si acum'a cum am repetit'o de atatea ori, cumca beserie'a nóstra s'a unitu cu beserie'a romano-catolica numai in patru puncte de credentia, si in nemic'a alta.

Nu este de lipsa se o mai spunemu. Este unu adeveru prea cunoscutu acest'a.

Ci acumu, candu ni se amenintia beseric'a cu o cutropire noua; candu vedemu, cumca drepturile constitutionali ale besericeii gr. catolice parte nu se recunosc, parte nu se exercitau, nu strica se ne mai intrebam cate odata, ca ce este ore caus'a, cumca dela uniune, dela anulu 1700, ca-ci in acestu anu o vedemu indeplinita, atatu organismulu catu si constitutiunea besericeii nostre s'au schimbatu in multe parti ale sale, seu mai bene dicundu au suferitu multe scribituri si vatemari?

De unde vene aceea, ca folosele celea mari, cari le asteptau protoparentii nostrii dela uniune, nu le aflamu nicairi, — ci aflamu multe rele, ale caroru urmari triste le vedemu si simtimu si astadi; rele pre cari cu tota bunavointia, inca si astadi nu le potemu repará? Cercandu a raspunde la acestea intrebati, credu ca nu gresiescu, atunci candu afirmu, — ca tote relele cate lea suferitu beseric'a nostra, dupa uniune, iau venitu in partea cea mai mare dela socii nostri, cu cari feceram uniunea, parte inse chiar'u si dela unii mai mari besericesci de ai nostri, cari din servilismu, nesuintia seu reutate ori poff'a dupa domnire absolutistica, au datu mana de ajutoriu sociloru nostri injugatori.

Totu acesti factori impedecara apoi, catu relele cauzate besericeii nostre pana astadi nu se potura repará.

Déca vomu cercetá pucinu istori'a besericeii nostre dupa facut'a uniune incoce, ne vomu convinge despre adeverulu celoru afirmate de mine.

Nu se póte negá cumca uniunea nostra cu beseric'a Romei, a fostu unu actu de o natura curatu politica.

Scimu cu totii, cum era de batjocoriti romanii in beseric'a lor sub principii calvini, — cum superindendentele lor se numieá episcopulu vlachiloru, era metropolitulu se considerá numai cá unu vicariu alu aceluia, — scimu cum trebuia selu duca protopopii romani pre umeri in sinodu, — cum trebuia popii romani se ierneze canii Dloru, cunoscemu si cum fu depusu metropolitulu Ilie Forestu prin calvini, din caus'a ca scosese cartile calvinesci din beseric'a nostra, si alesu Stefanu alu II-lea Simon, prin influinti'a lor. —

Cunoscemu cu totii, articii de prin aprobate si compilate batjocoritori pentru clerulu, poporulu si confesiunea romana, — cetitati, cum maltratara pre metropolitulu Sava? — cunoscemu multi si diplom'a lui Rakotzi alu I din Octobre 1664, prin carele se supune pentru totu deaun'a metropolitulu romanu sfatului si superioritatei superintendenteluj calvinu si se oblega a dá pre sem'a fiscalu pre fia care anu 32 piei de samuru si patru de risu; — au tote aceste, si multe altele, apoi ca lucruri prea odiosa, — nu fura destule indemnuri atatu pentru cleru, catu si pentru poporu, cá se se alature ore carei relegiuni, recunoscute in legile tieriei, cu atata mai vertosu, ca-ci credeau, a castigá prin acésta si drepturi politice si a usurá si starea bietului poporu ce gema in servitutea cea mai grea si aspra?!

In acestea timpuri, candu si religiunea catolica inca se slabise forte tare sub principii reformati! —

Se intempla ca cu abdicerea lui Apafi I de principatu, acesta la anulu 1696 -lu dede imperatului romanu Leopoldu si urmatoriloru lui, — relegiunea catolica -si capata unu patronu puternicu in regentele catolicu, — era iesuiti, dupa ce catolicii intr'atat'a se impucinasera in Ardealu, catu mai ca nece nu avea preoti, catu chiar' si la reinstalarea episcopului rom. cat. la Alb'a Iulia, seversira preutii romani servitulu, — aruncara tote mregele cá pre romani se i prindia in latiuulu besericeii catolice, — si prin acestu sucursu sesi reedifice ruinat'a lor beserica.

Vedi bene, promisiuniu catu de frumose nu lipsira; apoi primatele Ungariei Leopoldu Colloaiei si agentulu seu jesuitulu Paulu Barányi, mai avura si destula astutia, cum se ademane pre romani mai bene in partea lor.

Destulu ca uniunea inceputa prin metropolitulu Teofilu la anulu 1697, Athanasiu in Iuliu 1698 o subscria si in 1700 — Septembre in sinodulu celu mare dela Alb'a Iulia, o primesce cu intreag'a beserica.

Romaniloru uniti cu beseric'a Romei nu numai li se promise, dara prin diplome li se si asecura, cumca se voru bucurá de inmunitatile de cari se bucura celelalte relegiuni recepte.

Intre altele imperatulu Leopoldu, intarindu uniunea in celea patru puncte, in diplom'a sa din 16 Fauru 1699, dice:

„Noi dara voindu se raspundemu deregatoriei celei zelose a unui rege apostolicu, dechiaramu prin plinimea autoritatei nostre regale, ca besericele, persoanele besericesci si lucrurile unitiloru de ritulu grecescu din predisele regate ale Ungariei, Croatiei si a Slavoniei precum si din Transilvani'a, si din partile unite cu dens'a, se se bucare chiar'u de aceeasi libertate besericésca, de carea se bucura in fapta besericele, persoanele besericesci si lucrurile credintiosiloru de ritulu latinu, dupa cuventulu santelor canone, si dupa consimtiementulu, indulgenti'a si privilegiile principiloru pamentesci!!“

Ce urméza:

Guvernulu tieriei, cu tote ca la plansorea romaniloru imperatulu tramise decrete fulminatorii, nece nu publicá diplomele imperatesci, cu atatu mai pucinu le puse in lucrare; din contra in 27 Sept. 1699, dede una ordinatiune ce cuprindea VII articii opresivi pentru beseric'a romana, era in catu se tiene de drepturile politice staturile tieriei candu se provocau unitii pre diplomele de inmunitate, stau inainte cu sistemulu de 3 nationalitati recepte, deunde cereau dela romani, cá se fia admisi la deregatoriile tieriei, se tréca in sinulu ore-carei din celea 3 natiuni.

De aici urmara multi a renegá natiunea lor, — apoi sub cuventu, ca acum'a religiunea catolica este totu un'a cu cea gr. cat. mai trecura si la catolicismu de totu, ba sub acestu titlu, durere, vedemu cumca mai trecu si astadi. —

Asia dara cá a unui resultatu a uniunei potemu insusi cu totu dreptulu, aceea impregiurare, ca dupa uniunesume de familii romane unite trecura la catolici si se maghiarisara.

No dara, déca am fi remasu numai cu atata, ca perdú corpulu nationalu nesce lepadaturi netrevnice din sinulu seu, nu neamu superá prea tare. Urmara cele mai mari si mai simtitore cá acestea.

Me voiu incarca a insirá vreo cateva din acelea:

Lu cuprinde pre omu mirarea, cumu de natiunea nostra romana sub decursulu atatoru seclii grei, plini de asupriri si impilari grele, nu siau perdutu limb'a si nationalitatea?

Acestu fenomenu inbucuratori, au de alu multiu romanii, indeosebi religiunei lor resaritene si constitutiunei besericeii lor.

Calviniu nu s'au nisuitu a sferimá acestu institutu santu in organismulu seu, spre a castigá pre romani pentru beseric'a lor, — ei ne siliea numai la invetiaturi asemenea cá ale lor, — si crediendune prea prosti de ale precepe, ne introdusera limb'a nationale in beserica spre ai precepe mai bene. Ei ne facura unu mare bine prin acésta. — Ne deschisera calea de a ne precepe — pre noi insine!

Nu asia catolicii; ei indata la inceputu, incepura a ruina la stalpii cei mai puternici ai casei domnului, carea nea adostitu pana acum'a nationalitatea; ei ruineza totu mereu si astadi la acestu edificiu, si noi, numai acum'a, candu edificiuulu besericeii nostre se clatina asupr'a capetelor nostre, ne tredimu, voimu selu proptimu si selu carpimu!!

Asia, din nou o repetiescu, ca catolicii siau pusu dupa unire, cea mai mare stradania intr'aceea, cá se ne surpe constitutiunea besericeii nostre, ca-

rea nu se póte uní cu cea mai absolutistica beserica, (care este a lor) — era pre noi se ne supuna predeplinu absolutismulu besericeii lor.

Si ce au facutu spre asi ajunge acestu scopu? Se vedemu. (Va urmá.)

„Vrie ori nu vrie, pun'te logofete si scrie, ca asia place mie.“

Asia mergu trebile pe la noi in cerculu Branului, Legea este una teoria pe chartia, volnici'a este una praxe in fapta. —

Ne voindu a ocupa stimabilulu journalu si publicu cu una polologia, reproducu aici in estrasu una suplica, admanuata Iustritatii séle Domnului Capitanu supremu alu Fagarasiulu ddo 16/10 1872.; din care lamuritu si chiaru se póte informa ori si cine despre pasulu comunei Poiana Merului in caus'a constitutiunei ei si anume:

La 6 Apriliu a. c. veni Domnulu pretore respectivu in comun'a Poiana Marului (cerculu Branului) in conformitatea § 50 Art. XVIII din 1871, se organizadie comun'a prin alegerea reprezentantiei cu care ocaziune in contra § 38 alu aceluia Art. de lege, a primitu in consemnarea alegatoriloru unu individ, care n'a solvitu nice o dare in comun'a Dovada tabela de dare B. din 1870/71 pe Iosifu Micu, pe care apoi totu atunci contra § 42 l'a pusu representante (alesu), a eschisu in contra § 34 si 35 pe unu representante virilistu anume pe Ion Dregoiu fora cá selu fi privitu § 36. In fine in contra § 55 alu aceluia Art. XVIII 1871 dupa ce a dechiaratu reprezentanti'a de constituita, fora nice una pausa de consultare dispune alegerea de jude prin aclamatiune, in contra caria protestandu in gura mare mai multu de 20 alegatori conformu § 80, cerindu votisare nominala, Dlu pretore n'a voitu a o primi, in care intervalu se ridica fostulu jude Ion Minecutia prin neamurile sele, si alti fumurati, de jude cá cum ar fi fostu totu planulu lor deja pregatitu de mainainte.

In contra acestoru ilegalitati comise sub si prin unu pretore romanu in contra romanului, la timpu s'au reclamatu la siedinti'a comitetulu centrale din Fagarasiu la 12 Aprile a. c., apoi la 16/10 deadreptulu la Dlu Capitanu supremu. Afara de acésta in conformitatea statutulu din 12 Aprilie 1872 facutu de comitetulu centrale districtuale din Fagarasiu pagina 34 § 5 unde dice apriatu: De una data nu potu avé locu in reprezentantia tatalu si fiulu socrulu si ginerile si frati carnali (escependu virilistii intre sene) si § 77 lit a) Art. XVIII 1871 prin suplic'a data la 16/10 s'a cerutu suspinderea din judia si reprezentantia a lui Ioan Davidu Minecutia alias (alu lui Drecila) si Iosifu Micu, ai caroru tati suntu reprezentanti virili, eara ei in contra legii pusu unulu jude si unulu representante nevirilu si totusi pana adi nimicu nu s'a resolvatu. —

Deci in numele legii protestamu in contra calcarii ei cum se protesteze tote comunele romane petutindenea in contra abusuriloru si neobservarei legii, pana a nu se intinde cá o cangrena peste toti, si ceremu ca numai de catu se se delatureze ilegalitatile conformu legii si a statutulu in vigore, se se restaureze din nou comun'a. —

Revisorulu fora leafa.

Cronica esterna.

Bucuresci 19 Octobre v. 1872.

Pe langa alte intreprinderi eralisate in parte in Romani'a se luá acum'a initiati'a pentru a se crea, un'a banca fonciaria in Romani'a; in 20 se tiene adunare in caus'a acésta, care prosperandu va fi mantuitoria pentru multi cuplesiti de datorii, spre a si le scapá de ghiarele creditoriloru straini. —

— La firmanalu Portii tramisu catra Domnitoriulu Carolu in caus'a arestarii Consululu grecescu, dela dunarea de diosu, principele puse pe ministru de esterne a raspunde, care inca adresá respunsulu, nu la marele Viziru, ci numai la agentulu Romaniei din Constantinopole, principele Ghica, cum facu statele suverane, provocanduse agentulu, a ceti ministrului Portii depesi'a si ai da copi'a de pe ea. Cuprinsulu depesiei e cá Pórt'a se-si aduca amente de Art. 26 alu tractatulu de Parisu si alu Art. 2 din conventiunea de Parisu, si va avé cea

mai buna explicare a capitulatiunilor, cari lega principatele Dunarene de imperiul otomanu. Diurnalele aust. maghiare dicu, ca acestu respunsu e o rusine atatu in forma catu si in cuprinsu, ca-ce principele Carolu nu s'a umilitu a raspunde singuru la Porta. — Se pare ca caderea Osm. viziru Midhad pasia e ajutata si de acesta impregiurare, ca-ce pelunga Muntenegru, Serbi'a e acum violata si Romani'a in autonomi'a s'a prin acele ferme. Apoi caus'a orientale cine o va opri dela pornirile casinate prin Porta si protectorii ei, si cum? — Timpu lui Lud. m. —

Varietati.

(Urmare.)

In 1349. se afla regele L. de nou in Trannia, cumu se adeverese de in unu documentu datu in anulu acesta in Alba-Julia. Caus'a presentiei lui se vede a fi fostu noue turburari escitate aci de tierani, si acest'a cu atatu mai vertosu ca voivodulu Stefanu se afla in Italia. Tempu de a lua ce-va mesure in contra-le nu avu, ca-lu rechiamaru scirile rele dein regatulu Neapolei. Le lua inse in 1351 in diet'a tierii punendu pre tierani sub forulu dominale. Forulu acesta lu introduse in Trannia voivod. Toma in o adunare dein Turda. Mai incolo totu atunci se puse inceputu la legarea tieraniloru de glia.

Presenti'a lui Ludovicu in Alba Julia in iern'a a. 1359. se vede a fi premersa de nelinisciri in mesura si mai mare. In acestu anu se intempla batali'a Moldoveniloru cu Polonii la Plonini in care participaru Maramuresianii cu Drogosiu si Transilvanianii, ce presupune o emigratiune a' acestora. In 28 Juniu 1366. fece regele unu regulamentu pre largu pentru pacificarea Tranniei. Asprimea lui e inderceptata asupra vlachiloru, cari se taseza de criminalisti. Pentru eli se constitui o forma de dreptu statariu, dupa care, fia care vlachu pre testimoniulu aloru 7 neromani, ori 50 alti romani, se se pota esecuta. In 1370. lua dispusetiuni a se fortifica pasurile de catra Romania. Pre Brasioveni i lauda ca redicaru pre spesele loru castelulu dela Branu, si lasa a mai edifica unulu nou. Sabinianiloru le incredintieza fortificarea partii de catra Talmaciu. Totu manevre a se aparã de rebunare dein partea reu vetematului principe dein vecinatate. In 1375 inca petrecu Ludovicu in Trannia. Unii volieseu, ca era preocupatu de Moldova.

Frecari cu Romania. Resbelele esterne ale lui Ludovicu facia cu Romania nu avuru pre de parte rezultatulu ce li-se ascriu. In 1359 pleca in contra lui Urosiu dein Serbia, intorse apoi spre Vidinu in contra lui Stratimeru, care luase titulu de imperatoriu. Alesandru Basarabu cu acesta ocaziune nu da celu mai micu semn de vasalu facia cu regele, ma dein contra ajuta pre genere-so Stratimeru. Ludovicu tramese si in Romania unu corpu de armata, sperandu in tradarea unoru boeri, pre cari, ne avendu ce-va resultat, i scose dein tiera cu sene, si pentru servitiale de acumu si altele in contra Venetianiloru la Jadera, i asiedia in Banatu langa Timisiu si-i dona cu posesiuni si sate.

In Romania dupa moartea lui Alesandru se redica domnu filiu-so Vladu. Ludovicu suparatu ca n'a primitu frenele dein manele lui publica resculare generale in contra-i 1365. Dein Temisiana trece Dunarea si prein Serbia merge la Vidinu, lu combate si preinde pre Stratimeru. In Romania inse de asta data nu potu trece. In 1367. publica Ludovicu de nou resculare generale, dar' nu se intreprense nemicu. In 1368 strica Vladu pacea. Nu i-se impariea de vecinulu dein Vidinu si de misionarii lui. Batu presidarii unguresci dein cetate ucise calugarii si repuse in domnia pre eliberatulu Stratimeru. Ludovicu pleca asupra-i de doue parti se-lu stinga, priin Serbia si Trannia. Vladu se asiedia la Dunare in facia cu regele, er' in contra Trannieniloru tramese pre Dragomeru, castelanu de Dambovitia, care ucise in munti mai pre toti Ungurii. Acole caduru Nicolau ducele, Petru v. ducele, capitaniu secuiloru, castelanulu cetatei de Balta, si alti nobili insemnati. Vladu de alta parte apara multu tempu trecerea cu sagetarii pana-ce o

fortia Nicolau Gara banu de Macow. Romanii se retraseru, regele inse se multumi numai cu cuprinderea Suverinului si se intorse a casa. De acesta expeditiune se lega de nou supunerea Romaniei, pre candu dein cursulu bataliei se vede inca departe acea stare.

Deca luamu in consieratiune mai de aproape convenirea lui Alesandru cu Ludovicu dein 1342 si erasi concessiunile impromutate observate intre Vladu si acelu rege pre tempu de pace, demu a conchiude, ca ambe partile cercau interese diferite, si candu aceste conveniati atunci se creau relatiuni bune intre ele. Alesandru si Vladu voliãu se-si asecura Fagarasiulu si Almasiulu, er' Ludovicu se deschidia calolicismului si comerciului cu si prein Romania. De aci in contractulu de comerciul inchiaiatu intre Ludovicu si Vladu in 1368, se numesce acest'a voivodu transalpinu si banu de Severinn. In 1369 recomanda Vladu catoliciloru dein Romania pre sufraganelu eppului Demetriu dein Trannia, er' pentru acesta tolerantia elu inca adauge la titlu intre altele nec non dux de Fogaras. Impacatiunea dupa frecarile dein acestu anu pentru uciderea misionariloru minoriti, se vede a fi urmatu totu pre bazea religiniei, ca pap'a Urbanu V. sta in correspondentia cu Vladu, i adreseza lui si vitriciei sale Clara epistole. Vladu in 1372, cumu se vede er' in pretiu de ce-va concessiune in favorulu calolicismului doneza sate dein tier'a Fagarasiului lui Vladu, consangueniului sun, si Nicolau filiu-so, si anume: Siercaia, Venetia, Cuculata, Apa calda si Dobaca. In diplom'a donatoria se numesce si duce alu plantatiunei noue de Fagarasiu.

Ducatele Fagarasiu si Almasiu suntenu aplecati a-le lasã se fia fostu feude magiare, in intielesu inse mai largu, pentru cari principii nu prestau altu ce-va, de catu moralmente se simtieau obligati a cultiva relatiuni bune cu regele. Cestiunea acesta pote se se fi regulatu la convenirea lui Alesandru cu Ludovicu. Pre acestu titlu apoi si funda regele dreptu la amestec si la suirea pre tronul a lui Vladu, de ora-ce domnulu Romaniei era de o data si duce preste acelea feude, si de aci pretendeã ca alegerea de domnu se se intemple si la consensulu sun. Ce inse nu se ceru nece acumu nece alta data.

Supunerea in colo chiaru a' principatulu Romania sub coron'a Ungariei nu se pote probã prein nece unu actu seau prestatiune, ce ar' pote presupune atare relatiune. Nece unu principe ca atare nu jura fidelitate regelui si nece-i dede celu mai micu tribut, buna ora ca unu Pietru Alemanu, Solomonu I. imperatorulu romani. Nece unu principe -i da celui-a ajutoriu de arme, afora de candu se asocieza in contra pericolulu comunu d. e. a Turciloru, i vedemu inse desu ajutandu pre inimicii lui; nece se intrebe vre-o data la alegerea de domnitoriu ori altu actu mare consensulu regelui, se facu inse acte destule cari displacu cestui-a.

In colo buna se vede a fi opiniunea celoru ce asevera ca Lud. a avutu cugetu firmu de a aduce ambele principate dunarene sub coron'a unguresca. Pote si indemnulu la acestu planu se fia fostu celu sustienutu de eli, prevedea adeca greu'a posesiune a' Tranniei, seau mai bene periculos'a tinere in sierbitute a atatu elementu romanu, candu elu avea sperare si atragere naturale catre aceli vecini liberi Foru scrupulu potemu lasã acelor scrietori si midloculu prein care eli tienu ca Lud. voliã a face nevtematoriace aceste principate, adeca prein calolicismu, ce se comproba de o parte prin zelulu lui catra acest'a, er' de alt'a prein tractarea vitrega a' misionariloru de catra principi. Numai catu intentiunea lui nu deveni fapta, remase unu pium desiderium.

Vedi'a si bunastarea regatulu in colo crescu sub Ludovicu in multe privintie. Elu nu voliã a se lasa inderetrulu domnitoriloru vecini nece cu scolele. Intemelia in 1367. universitate in Cinci eclesie. Prein favorirea catoru-va cetati deschise preste Ungaria si Trannia unu comerciul mai viu cu orientulu.

Dietele inse nu-i erau placute ca si tata-so. Constitutiunea in Ungaria mergeã pre unu pitioru cu a' Germaniei. Prelatii si baronii intunecaru pre celi alalti nobili, numai singuri apucaru influenti'a in afacerile statulu, ca electorii germani facia cu celea alalta staturi imperiali. Curundu inse senti Ludovicu lips'a de a atrage in parte-si si pre celi

alalti nobili mai mici, pentru ca succesiunea vre unei filie se fia asecurata. Le dede deci si acestoru ce mai avu si in mare parte pre contulu tieraniloru; ma inmultu numerulu partidei sale prein nobilitatea multoru tierani liberi, de unde omru sub elu atati nobiles unius sessionis. Nu mai pucinu liberalu se arata in donarea bunuriloru de castele, prein ce desierta cas'a regesca pentru venituri de totu. Reulu acest'a lu sentiru urmatorii.

Familie romane fruntasie ocuro sub Ludovicu dein greu in tote partile. In Maramuresiu dein famili'a Balcu se nascu o seria de omeni mari. Balcu, filiulu, era pre la 1383 comite preste Satmariu. Elu si frate-se Dragu intre celea alalte demnitati erau si comiti ali Secuiloru. In 1390 mai capataru Cetatea de Pietra de impreuna cu comitatulu Solnoculu interioru. Dein Dragu se trase o familia Dragfi, de ali carei membri amestescu si diplomele lui Matia. Balcu si Dragu meritaru de convervarea romaniloru dein Maramuresiu sub jurisdictiunea metropoliei romane dein Trannia prein fundarea unui monasteriu acolo in 1391. in onorea S. Mihailu. Pre la a 1490. redicandu-se epp'a rutena de Muncaciu era periclu de a cadã sub acest'a si monasteriulu cu tinentulu dein giuru prein o insielatiune calugaresca. Prein barbati'a egumenulu Haniu inse lucrulu fu chiarificatu in a-antea regelui Vladislau si se decise a se tinea de metropolitii de Alba-Julia. Sub acestia remase apoi Marmurasiulu pana sub Maria Teresia, cumu se vede si dein titulu loru espresu: eppi ali Maramuresiului.

In Crisian'a inca erau voivodi de romanu. In archivulu capitululu dein Urbea mare se pastra numele lui Joane de Beniusiu. Elu cu fratii sui Boca si Balcu de Beniusiu avu procesu cu o alta familia romana mare si numerosa cu a lui Cande de Zalalna.

In Trannia, si mai vertosu in tier'a Hatiegu-lui, ocuro nobili si cnezi romani multime. Intre altii comitele romanu Ladislau, filiulu lui Musiatu de Almasiu, fu introdusu cu 4 fili in posesiunea satulu Salastu langa Deva, de-si contradiceau cnezii rom, Stroia si Zeicu.

Urmãza fundarea principatulu Moldavia si in-cordarile lui Sigismundu, inse cele publicate recomanda deajunsu important'a opulni d. Popu B.

Nr. 462.

1—1

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de invetiatoriu dirigitu la scõla centrale granitialesca din Lis'a, districtu Fagarasiulu, se escrie concursu pana la 20 Noembre a. c.

Cu acestu postu e impreunatu unu salariu anuale de doue sute fl. v. a. din fondulu scolastecu, apoi cortelu naturale si lemne de focu dupa usulu de pana acumu, in fine dreptulu de pensiune in sensulu §§-loru 17 si 23 din „Normativulu scolastecu“.

Doritorii de a ocupa acestu postu au a-si trahete suplicele instruite cu documentele prescise la adres'a subsemnatulu comitetu.

Comitetulu administratoriu de fondulu scolastecu alu fostiloru granitarii din regimentu romanu I.

Cursurile

la bursa in 31 Oct. 1872 stã asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 13	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 „ 53	„
Augsburg	—	—	105 „ 75	„
Londonu	—	—	106 „ 70	„
Imprumntulu nationalu	—	—	65 „ 50	„
Obligatiile metalice vechi de 5%	—	—	69 „ 70	„
Obligatiunile rurale ungare	—	—	80 „ 10	„
„ „ temesiane	—	—	78 „ 50	„
„ „ transilvane	—	—	76 „ 75	„
„ „ croato-slav.	—	—	— „ —	„
Actiunile baneci	—	—	976 „ —	„
„ creditulu	—	—	335 „ 50	„